

The Office Of The Principal and Vice - Chancellor

**PROF MS MAKHANYA, NHLOKO YA XIKOLO NA XANDLA
XA CHANSELARA**

**YUNIVHESITI YA AFRIKA
DZONGA**

**SWIBUMABUMELO SWO AMUKELA, NTLANGELO VU145 WA
KUSUNGULA KA UNISA**

**ZK MATTHEWS GREAT HALL, THEO VAN WIJK BUILDING, UNISA
MUCKLENEUK CAMPUS**

**4 Mawuwani 2018
hi 09:30**

- Mufambisi wa Nongonoko: Dok Somadoda Fikeni, Mulawuri: Tiphurojeke to Hlawuleka na mutsundzuxi wa Nhloko ya Xikolo na Xandla xa Chanselara
- Muchaviseki, Dok Thabo Mbeki, Chanselara wa Yunivhesiti ya Afrika Dzonga, museketeri wa Vandla ra Thabo Mbeki ra Vurhangeri bya Afirika na khale ka Phuresidente wa Riphabliki ra Afrika Dzonga
- Muchaviseki Holobye Naledi Pandor, MP Holobye wa Dyondzo ya le

Henhla na Vuleteri

- Nkul Sakhi Simelane, Mutshamaxitulu wa Huvo ya Unisa na swirho swa Huvo ya Unisa leswi nga kona
- Vachaviseki, vakhomixinara va le henhla na tiambasada leti nga kona
- Swirho swa huvonkulu ya Unisa na vufambisi lebyi engeteriweke
- Nkul Nkatho, loyi a yimelaka Phuresidente ya Huvo ya Vuyimeri bya Swichudeni swa Rixaka swa Unisa na swirho hinkwaswo swa NSRC
- Nkul Mhlungu, Phuresidente wa Nhlengeletano
- Vuyimeri byo huma eka mfumo wa rixaka na wa miganga
- Swirho swa mabindzu
- Vuyimeri byo huma eka mavandla yo hambanahambana ya dyondzo ya le henhla
- Vurhumiwa lebyi nga eka Khomferense ya "Inbound Economic Modelling and Benchmarking 2018", lebyi rhurheriweke hi hofisi ya Meyara: Dorobankulu ra Tshwane
- Vatirhi va Unisa na swichudeni, ku katsa swirho swa ndyangu wa hina wa Unisa eka swifundza lava nga eku voneni ka ntlangelo wa hina hi ku tirhisa sathelayiti
- Varhangeri va minhlangano ya vatirhi
- Vahungasi va hina lava, ndzi tivisiweke leswaku i vatirhi va Unisa na swichudeni
- Swirho swo hlawuleka swa vayingisi

Marungula yo tlangela eka hinkwerhu, na ku mi amukela hi malwandla

eka vhiki leri i nga ku hi rona rotitimela ngopfu eAfrika Dzonga lembe leri.
Ndzi tshembha leswaku mitlangu ya namuntlha

yi ta hundzisela nkufumelo wa nkarhi woleha eka hinkwerhu. Naswona hambiswiritano, loko hi ri exikarhi ka ku titimela, hinkwerhu hi le ku tsakeni hi mahungu ya mpfula ya kahle leyi a yi laveka hi mpimo wa le henhla eCape Town na xintshunxo lexi yi nga ta xi tisa eka vaakitiko kulorhi ku suka exifundzeninkulu lexiya.

Naswona eka mhaka yaleyo, a swi tiki ku hlanganisa mfungho wa nkateko wa xintu xa Xiafirika lowu nga na masungulo ya Unisa eka Dorobankulu leri fanaka, dzana na makumemumentlhanu wa malembe lama hundzeke. Unisa na yona yi ya emahlweni yi va rifuwo ra tiko na nkateko. Naswona loko ndzi ri na ntiyiso leswaku hinkwerhu hi tiva matimu ya Unisa yo tsakisa no hlawuleka ku fikela sweswi, swi ringanerile ku vula nakambe leswaku Unisa a ku ri mutswari wa Tiyunivhesiti ta "Stellenbosch na Yunivhesiti ya "Cape Town" naswona enzhakunyana, Yunivhesiti ya "Witwatersrand", Pretoria, Natal (UKZN), "Orange Free State"(UFS), Rhodes na Potcheftroom(UNW), leti khale a ti ri tikholeji leti a hi ti lawula. Leswi votala va nga swi tiveku hi leswaku loko mfumo wa khale wu ringeta ku bohelela Unisa ku va vandla ro tirhisa Afrikaans ntsena, vandla ri landzurile naswona leswi swi vangile ku tumbuluxiwa ka Yunivhesiti ya Rand Afrikaanse, leyi sweswi yi cincaweke yi va Yunivhesiti ya Johannesburg. Se Chanselara, loko hina, na mina ndzi lava ku mi tshaha Nkul Chanselara, , "ndzi leswi (naswona eka mhaka leyi) ndzi nga xiswona

hiwalaho ka swintshabyana na minkova, tintshava na mavangwa, milambu, masavasi, mirhi, swiluva, malwandle na ku cinca-cinca ka tinguva leswi hlamuselaka vuandlalo bya tiko ra hina, nhlayo yikulukumba ya tiyunivhesiti eAfrika

Dzonga yikona hikwalaho ka Unisa! Se ndzi mi amukela hi malwandla hinkwerhu ka n'wina vatirhikulorhi ku suka eka mavandla lama hi nga vamakwavo lama nga kona exikarhi ka hina namuntlha- hi ndyangu wun'we hi xiviri.

Swi le rivaleni leswaku timitsu ta Unisa ti simekiwile emisaveni ya Afrika Yunivhesiti leyi yi phamerile – naswona yi phameriwile hi –swikolara swotala swa mikarhi yo hambana, swi vonaka hi madzana ya magidi ya vathwasi va Unisa lava yimelaka xiyenge xin'wana na xin'wana eka vaaki na lava kumekaka eka swiyenge swa vaaki na mabindzu ya phuraivhete na ya mfumo emisaveni hinkwayo- naswona lava tirheke na ku fikelela xidzuniso. Ndzi ehleketa leswaku mi ta pfumela leswaku lowu i mfikelelo wo hlamarisa no nghanisa xandla hi ndlela yo hlamarisa! Naswona xivono xa Unisa ka ha ri " Yunivhesiti ya Afrika Leyi Antswisaka Vumundzuku bya Vanhu" - leyi fikelelekaka eka hinkwavo lava ringanelaka ku amukeriwa eyunivhesiti na ku tinyiketela ku tirhela tiko ra hina na tikonkulu.

Kambe vavasati na vavanuna, tanihi leswi hi tlangelaka matimu ya hina yo hlawuleka na ndzhaka, hi nga rivali hi vumundzuku byo hlawuleka byo ringana lebyi hi nga ku byi antswiseni na ku byi fambisa sweswi hi vulavulaka. Munhu a nga tshembhela eka nhlohletelo na ku ninginika ka ndzhaka ku ringana nkarhi woleha swinene swi nga se hundzuka khirachi-

kumbexana hambi ku ri ku tilandzula - eka ku pfumaleka ka xivono na gingiriko leri kongomisiweke eka vumundzuku lebyi tsakisaka, lebyi nga na ntshovelo na lebyi nga na migingiriko. Loko sweswo swi humelela, ku wa a swi papalateki.

Hikwalaho u ta kuma leswaku xitirateji xa hina xi kongomisiwile eka ku kumiwa ka yunivhesiti ya Afrika leyi tiyisisiweke na ku fambisiwa hi vuengetelaswintshwa, vutumbuluxi na cinco. Unisa yi kongomisa eka ku va bikhoni ya nkoka na vunene eka ku dyondzisa no dyondza, ndzavisiso na vuengetelaswintshwa na ku nghenelerisa vaaki -emahlweni ka Afrika Dzonga na mpfuxeto wa Afrika.

Ku fikelela leswi, hi tinyiketerile eka ku tirhisa swiyimo swa vakhumbheki votala lava hi kumeke leswaku va kombisa vuhiseki eka ku endla ntirho wa vona wo aka nakambe tiko ra hina na tikonkulu. Hi ntiyiso, vayimeri vo hambanahambana lava hi joyineke namuntlha va vulavula hi ndlela yo pfumala xihoxo eka mavonelo ya hina ya leswaku hi yunivhesiti ya vanhu na vanhu hi ku angarhela, naswona hi ta tirha swin'we na un'wana na un'wana loyi xivono xa yena xa tiko ra hina na vanhu va yena xi fambelanaka na xivono xa Unisa. Loko Unisa yi nga va na xiave lexikulu eka Xiyenge xa Dyondzo ya le Henhla eAfrika Dzonga, hambiswiritano hi vumba xiphemu xa nkoka eka sisiteme ya dyondzo ya le henhla eAfrika Dzonga,

naswona swin'we hi fanele hi tiyisisa muxaka wa cinco lowu nga ta hi yisa emahlweni eka xiyimo xa nkoka lexi hi xi lavaka na dyondzo leyinene. Naswona ina, ku na swotala swo swi endla, kambe ndza tinyungubyisa ku vula leswaku hi sungurule hi ndlela yo tiya na yo vonaka ku simeka micinco leyi lavekaka ku tiyisisa cinco walowo.

Hi tinyiketerile hi ndlela yo tiya ku tiyisisa leswaku hi aka eka ndzhaka ya lava va hi rhangeleke, na leswaku "mfungo wa Unisa" wu ta ya emahlweni wu kuma nxiximo na ku khensiwaloko wu ku kumaka eka tikonkulu hinkwaro na misava hinkwayo.

Kutani ina, hakunene hi na xivangelo xo tlangela! I ntsako wa xiviri, ndzi nga vuli xintshunxo, xo kota ku teka bureki yo koma, naswona hi tsaka eka ku fikelela malembe ya 145 ya matirhelo ya ntiyelo na ku nghenisa xandla. Hi tsakile naswona ha tinyungubyisa hi vandla leri ra hina ro rhangeriwa hi vamanana na phuphu leyikulu ya nhluvukiso wa hina wa rixaka - ya Yunivhesiti ya Afrika Dzonga.

Nongonoko wa namuntlha wu ta nyika ntwisiso wo tsakisa na mahungu ya nkoka eka yunivhesiti leyi ya kahle ku tlula leswi ndzi nga ta kota ku swi nyika hi nkarhi lowu pimiweke. Swi ringanerile ku vula leswaku hi swi teka ku ri ku xiximiwa lokukulu ku va xiphemu lexi xa ndyangu lowu wu fanaka

wu ri woxe na vandla leri ri fanaka riri roxe, naswona hi xiximiwile leswaku na wena u ri wexe kumbe mi hlanganile nakambe mi xiphemu xa rendzo ra hina na ndzhaka ya hina etikweni ra hina, eka tikonkulu ra hina na misava. Hi amukela un'wana na un'wana hi malwandla naswona hi langutele swotala swo fana.

Ndza mi khensa.